

KNJIGA SAŽETAKA

**Konferencija s međunarodnim sudjelovanjem
„VAŽNOST I IZAZOVI PROVEDBE PROGRAMA
PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA
U ŠKOLAMA“**

24. studenoga 2020.

Funded by the European Union's
Rights, Equality and Citizenship
Programme (2014-2020)

ženska soba
women's room

**British Embassy
Zagreb**

NOSITELJICA PROJEKTA: Ženska soba – Centar za seksualna prava

LEKTURA: Integra d.o.o.

DIZAJN: Impressum komunikacije d.o.o.

LEKTURA: Integra d.o.o.

EU PROJEKT:

„SEKSUALNO NASILJE – EDUKACIJSKI I PREVENCIJSKI PROGRAM“ NO. REC-AG-2017/REC-RDAP-GBV-AG-2017

Knjiga sažetaka, kao sastavni dio Konferencije s međunarodnim sudjelovanjem, nastala je u okviru projekta „Seksualno nasilje – edukacijski i preventivni program“ NO. REC-AG-2017/REC-RDAP-GBV-AG-2017 koji je financiran od strane Europske unije unutar Programa o pravima, jednakosti i građanstvu (2014. – 2020.). Ženska soba je koordinatorka projekta, dok su partnerske organizacije Pravobraniteljica za djecu, Plavi telefon, Srednja škola „Ivan Švear“ iz Ivanić-Grada, Prehrambeno-tehnološka škola iz Zagreba, Medicinska škola iz Osijeka, Obrtnička škola iz Osijeka, Gimnazija i strukovna škola Bernardina Frankopana iz Ogulina te Ekonomska i turistička škola iz Daruvara. Konferenciju je sufinancirana od strane Britanskog veleposlanstva u Republici Hrvatskoj. Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost Ženske sobe i nikako se ne može smatrati da predstavlja stajalište Europske unije i Britanskog veleposlanstva u Republici Hrvatskoj.

Funded by the European Union's
Rights, Equality and Citizenship
Programme (2014-2020)

ženska soba
women's room

British Embassy
Zagreb

Republic of Croatia
Ombudsman for children

Plavi telefon
Ivan Švear

Prehrambeno-
tehnološka škola
Zagreb

SŠ „Ivan Švear“
Ivanić-Grad

etstda.hr
KROVSNA USTANOVA ZA DIELAR

Obrtnička
škola
Osijek

MEDICINSKA ŠKOLA
OSIJEK

Gimnazija i strukovna škola
Bernardina Frankopana
Ogulin

PREGOVOR	7
INTRODUCTION.....	9
PROGRAM KONFERENCIJE “VAŽNOST I IZAZOVI PROVEDBE PROGRAMA PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA U ŠKOLAMA”	11
SAŽETCI KONFERENCIJE I ŽIVOTOPISI IZLAGAČICA I IZLAGAČA	15
DR. SC. DEAN AJDUKOVIĆ.....	15
DR. SC. MAJA MAMULA	16
JOHANNA NELLES	18
ANTJE ROTHEMUND	19
DUŠICA POPADIĆ	20
HELENCA PIRNAT DRAGIČEVIĆ	21
ZAFFIRA SHAH	23
ANTONIJA HOJT ILIĆ.....	24
IZV. PROF., DR. SC. SILVIJA RUČEVIĆ, ...	25
NADA GRUJIĆ TOMAS	26
MIRNA ILAKOVAC.....	26
JOANNA LUNDQUIST	28
ĐURO GAVRAN	29
DR. SC. LANA PETÖ KUJUNDŽIĆ.....	30
DARKO TOT.....	32
ALMA ROVIS BRANDIĆ.....	33

SADRŽAJ

PREDGOVOR

„SEKSUALNO NASILJE - EDUKACIJSKI I PREVENCIJSKI PROGRAM“ (engl. „Sexual Violence – Educational and Prevention program“ – SVEP Program) NO. REC-AG-2017/REC-RDAP-GBV-AG-2017 financiran od strane Europske unije u okviru Programa o pravima, jednakosti i građanstvu (2014. – 2020.). Nositeljica projekta je Ženska soba u suradnji s partnerima Pravobraniteljicom za djecu Republike Hrvatske, Plavim telefonom, Gimnazijom i strukovnom školom Bernardina Frankopana Ogulin, Ekonomskom i turističkom školom Daruvar, Obrtničkom školom Osijek, Medicinskom školom Osijek, Prehrambeno- tehnološkom školom Zagreb i Srednjom školom „Ivan Švear“ Ivanić-Grad. Projekt je započeo 1. rujna 2018. godine. **OPĆI JE CILJ PROJEKTA PREVENCIJA SEKSUALNOG NASILJA NAD DJECOM KROZ EDUKACIJSKE AKTIVNOSTI, JAČANJE KAPACITETA I OSVJEŠTAVANJE.**

Seksualno nasilje ulazi u kategoriju najtežih i najmanje prijavljivanih oblika nasilja, posebice kada se radi o djeci i mladima. Neki su njegovi oblici posebno neprepoznati, kako u samom zakonodavstvu tako i u struci, ali i široj javnosti. Iako tema seksualnog nasilja nad djecom i mladima postaje sve važnija, ona još uvijek izaziva velik otpor i izbjegavanje prepoznavanja, kako stručne, tako i opće javnosti. Navedeno se jasno vidi u nepostojanju sustavnih programa prevencije seksualnog nasilja od najranije dobi (vrtića) kao i u nedostatku sustavnih, specijaliziranih edukacija za stručnjake/stručnjakinje iz različitih sustava (odgojno-obrazovnih ustanova, zdravstvenih ustanova, ustanova socijalne skrbi i sl.) kako bi se na vrijeme prepoznalo i zaštitilo djecu koja su preživjela seksualno nasilje. Iako podatci upozoravaju na to da je jedno od petoro djece preživjelo seksualno nasilje, u društvu još uvijek postoji niska razina osviještenosti o ovom problemu.

Kao odgovor na nepostojanje sustavne i kontinuirane edukacije o problematici seksualnog nasilja, kao i prepoznate potrebe i iskazanog interesa odgojno-obrazovnih institucija te djece i mladih za aktivnijim radom na prevenciji, Ženska soba je tijekom 2019. i 2020. godine razvila, evaluirala i verificirala **SNEP PROGRAM - PROGRAM PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA ZA SREDNJE ŠKOLE** (<http://www.zenskasoba.hr/seksualno-nasilje-edukacijski-i-prevencijski-program/>). Program je verificiralo Ministarstvo obrazovanja Republike Hrvatske i implementiran je u 31 srednjoj školi na područja cijele Hrvatske.

U cilju otvaranja teme problema seksualnog nasilja nad djecom i mladima, predstavljanja SNEP programa i važnosti njegove implementacije, kao i radi predstavljanja glavnih izazova povezanih s njegovom sustavnom implementacijom, Ženska soba organizira Konferenciju s međunarodnim sudjelovanjem „**VAŽNOST I IZAZOVI PROVEDBE PROGRAMA PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA U ŠKOLAMA**“.

S obzirom na širok raspon područja stručnosti izlagačica i izlagača koji sudjeluju na Konferenciji, vjerujemo da ona predstavlja iznimnu priliku za profesionalni razvoj, razmjenu iskustava i podizanje svijesti, kao i da će doprinijeti daljnjem razvoju javnih politika na području prevencije seksualnog nasilja nad i među djecom i mladima.

dr. sc. Maja Mamula, koordinatorica Ženske sobe

Zagreb, 5. 11. 2020.

INTRODUCTION

“SEXUAL VIOLENCE - EDUCATIONAL AND PREVENTION PROGRAM” (SVEP Program) NO. REC-AG-2017/ REC-RDAP-GBV-AG-2017 is funded by the European Union under the Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020). The project leader is the Women’s Room, in cooperation with the project partners: the Ombudsperson for Children of the Republic of Croatia, Blue Phone, Gymnasium and Vocational School Bernardin Frankopan Ogulin, Economic and Tourism School Daruvar, Crafts School Osijek, Medical School Osijek, Food Technology School Zagreb and Ivan Švear Secondary School Ivanić Grad. The project started on September 1, 2018.

THE OVERALL AIM OF THE PROJECT IS THE PREVENTION OF SEXUAL VIOLENCE AGAINST CHILDREN THROUGH EDUCATIONAL ACTIVITIES, CAPACITY BUILDING AND AWARENESS RAISING.

Sexual violence falls into the category of the most severe and least reported forms of violence, especially when it comes to children and youth. Some of its forms are particularly unrecognized, both in the legislation and by the profession, but also by the general public. Although the topic of sexual violence against children and youth is gaining importance, it is still met with significant resistance and the avoidance of its recognition by both professionals and the general public. This is evident from the lack of systematic programs for the prevention of sexual violence at an early age (kindergarten) as well as from the lack of systematic, specialized education for professionals from different systems (educational institutions, health care institutions, social welfare institutions, etc.) so they could recognize and protect children who survived sexual violence. Although data indicates that 1 in 5 children has survived sexual violence, there is still a low level of awareness in society about this problem.

In response to such lack of systematic and continuous education on the issue of sexual violence, as well as based on the recognized needs and expressed interest of educational institutions and children and youth for more active work on the prevention of sexual violence, the Women’s Room, during 2019 and 2020, developed, evaluated and verified **SVEP PROGRAM - SEXUAL VIOLENCE PREVENTION PROGRAM FOR SECONDARY SCHOOLS** (<http://www.zenskasoba.hr/seksualno-nasilje-edukacijski-i-prevencijski-program/>). The program was verified by the Ministry of Education of the Republic of Croatia and implemented in 31 secondary schools throughout Croatia.

In order to open the topic of sexual violence against children and youth, present the SVEP program, the importance of its implementation, as well as the main challenges related to its systematic implementation, the Women’s Room is organizing a Conference with international participation **“IMPORTANCE AND CHALLENGES OF SEXUAL VIOLENCE PREVENTION PROGRAMS IN SCHOOLS “**.

Considering the wide range of areas of expertise of the speakers participating in the Conference, we believe that the conference represents an exceptional opportunity for professional development, exchange of experiences and awareness raising, and will contribute to further development of public policies in the field of prevention of sexual violence against and among children and youth.

dr. sc. Maja Mamula, Ph.D., Women’s Room Coordinator

Zagreb, 5. 11. 2020.

PROGRAM KONFERENCIJE “VAŽNOST I IZAZOVI PROVEDBE PROGRAMA PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA U ŠKOLAMA”

11.00 - 11.10 RIJEČ DOBRODOŠLICE

DR. SC. MAJA MAMULA, koordinatorica Ženske sobe
DR. SC. DEAN AJDUKOVIĆ, prof. emeritus., voditelj događanja

11.10 - 11.30 UVODNI GOVORI

MOMIR KARIN, PROF., pomoćnik ministra znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske
NJ. E. G. ANDREW STUART DALGLEISH, izvanredni i opunomoćeni veleposlanik Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sj. Irske u Republici Hrvatskoj

11.30 - 11.45

JOHANNA NELLEŠ, voditeljica Odjela za nasilje nad ženama i izvršna tajnica za Istanbulsku konvenciju, Vijeće Europe, Strasbourg: **ISTANBULSKA KONVENCIJA I KAKO ŠTITI ŽENE I DJEVOJKE OD SEKSUALNOG NASILJA**

11.45 - 11.50 PRIKAZIVANJE MATERIJALA RAZVIJENIH ZA POTREBE PROVEDBE SNEP PROGRAMA

**1. SESIJA: SEKSUALNO NASILJE NAD I MEĐU DJECOM I MLADIMA -
PROBLEM JE SADA I OVDJE**

11.50 - 12.50

ANTJE ROTHEMUND, voditeljica Odjela za mlade pri Glavnoj upravi za demokraciju Vijeća Europe, Strasbourg: **PODIZANJE SVIJEŠTI O SEKSUALNOM NASILJU KROZ OBRAZOVANJE O LJUDSKIM PRAVIMA I NEFORMALNO OBRAZOVANJE S DJECOM I MLADIMA**

DR. SC. MAJA MAMULA, koordinatorica Ženske sobe i članica Upravnog odbora Europske ženske mreže protiv seksualnog nasilja: **SEKSUALNO NASILJE NAD I MEĐU DJECOM I MLADIMA**

DUŠICA POPADIĆ, direktorica Incest Trauma Centra – Beograd i predsjednica Europske ženske mreže protiv seksualnog nasilja: **SEKSUALNO NASILJE NAD DJECOM I MLADIMA U OBITELJI**

HELENČA PIRNAT DRAGIČEVIĆ, pravobraniteljica za djecu Republike Hrvatske: **ŠTO SE MOŽE UČINITI - PREDNOST I UTJECAJ UVOĐENJA PROGRAMA PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA NA DJECU I MLADE**

PITANJA PUBLIKE

12.50 - 13.00 PAUZA TIJEKOM KOJE SE PRIKAZUJU MATERIJALI SNEP PROGRAMA

2. SESIJA: PROGRAMI PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA NAD I MEĐU DJECOM I MLADIMA

13.00 - 14.15

ZAFFIRA SHAH, nezavisna trenerica i konzultantica za zaštitu djece s 20 godina iskustva u radu pri britanskom Nacionalnom udruženju za prevenciju okrutnosti nad djecom (NSPCC) i članica Europske ženske mreže protiv seksualnog nasilja: **MOŽE LI SNEP POMOĆI DJECI I MLADIMA ZA KOJE JE MOGUĆE DA SU DOŽIVJELI SEKSUALNO NASILJE**

ANTONIJA HOJT ILIĆ, članica radne skupine za razvoj SNEP programa: **ŠTO JE SNEP?**

IZV. PROF., DR. SC. SILVIJA RUČEVIĆ, Sveučilište u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju: **REZULTATI I PROCJENA UČINKA SNEP PROGRAMA**

NADA GRUJIĆ TOMAS I MIRNA ILAKOVAC, Medicinska škola Osijek: **ISKUSTVA U PROVEDBI SNEP PROGRAMA**

JOANNA LUNDQUIST, Change Attitude, Švedska: **METODA PREVENCIJE ZA ŠKOLE - „SKRIVENO U PARKU“ JEDINSTVENA IGRA UČENJA O SUZBIJANJU SEKSUALNOG MAMLJENJA DJECE UTEMELJENA NA ISTRAŽIVANJIMA**

ĐURO GAVRAN, redatelj filma „Jedna od nas“: **UMJETNOST U FUNKCIJI PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA**

PITANJA PUBLIKE

14.15 - 14.30 PAUZA TIJEKOM KOJE SE PRIKAZUJU MATERIJALI SNEP PROGRAMA

3. SESIJA: INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA UVOĐENJE PROGRAMA PREVENCIJE

14.30 - 15.10

DR. SC. LANA PETO KUJUNDŽIĆ, sutkinja za mladež, Županijski sud u Zagrebu: **PREVENCIJA U PRAVNIM PROPISIMA I U SUDSKIM POSTUPCIMA**

DARKO TOT, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Uprava za potporu i unaprjeđenje sustava odgoja i obrazovanja: **INTERSEKTORSKA SURADNJA U PREVENCIJI SEKSUALNOG NASILJA U ŠKOLSKOM OKRUŽENJU**

ALMA ROVIS BRANDIĆ, viša savjetnica za stručne suradnike defektologe (socijalne pedagoge) u Agenciji za odgoj i obrazovanje: **ULOGA I AKTIVNOSTI AGENCIJE ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE U PROMICANJU UVOĐENJA PREVENTIVNIH PROGRAMA SMANJENJA NASILJA, UKLJUČUJUĆI SEKSUALNO NASILJE**

PITANJA PUBLIKE

15.10 - 15.30 PITANJA, RASPRAVA I ZAKLJUČCI

ZATVARANJE KONFERENCIJE

Emitiranje radijskog jingla „Na vama je!“

Emitiranje videospota „Na vama je!“

SAŽETCI KONFERENCIJE I ŽIVOTOPISI IZLAGAČICA I IZLAGAČA

DR. SC. DEAN AJDUKOVIĆ

DR. SC. DEAN AJDUKOVIĆ psiholog je i professor emeritus Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Područja njegova rada uključuju profesionalni stres i prevenciju sagorijevanja, psihotraumatologiju, međugrupne odnose nakon sukoba, razvoj i evaluaciju psihosocijalnih intervencija, psihosocijalno zbrinjavanje u katastrofama. Dvadesetak godina bavi se istraživanjem, preventivnim i praktičnim radom u području rodno uvjetovanog nasilja. Jedan je od pionira uvođenja psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, suautor tretmana i programa izobrazbe voditelja tretmana, te je sam vodio individualne i grupne tretmane. U škole je uveo program prevencije nasilja u mladenačkim vezama koji je dosad završilo oko 40 000 srednjoškolaca. Objavio je više od 160 znanstvenih i stručnih radova, autor je šest i urednik 11 knjiga. Vodio je dvadesetak znanstveno-istraživačkih i niz intervjuskih projekata, uključujući i više EU projekata. Bio je konzultant za međunarodne organizacije u zemljama poput Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Kosova, Albanije, Rusije, Gruzije, Azerbajdžana, Ingušetije, Ukrajine, Kolumbije. Bio je predsjednik Europskog udruženja za istraživanja o traumatskom stresu (2003. - 2005.), predsjednik je Hrvatskog društva za traumatski stres i predsjednik Upravnog odbora Europskog društva za rad s počiniteljima nasilja.

DR. SC. MAJA MAMULA osnivačica je i koordinatorica Ženske sobe, organizacije civilnog društva specijalizirane za rad s osobama koje su preživjele seksualno nasilje. Njezin rad psihologinje, istraživačice, predavačice, trenerice, aktivistice i savjetnice za područje nasilja nad ženama s ekspertizom za seksualno nasilje neprekidno traje više od 25 godina.

Kao stručnjakinja za područje rodno uvjetovanog nasilja, predsjednica je i/ili članica brojnih nacionalnih tijela, odbora i radnih grupa u razvoju strategija i javnih politika. Kao koordinatorica Ženske sobe inicirala je razvoj Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja i lobirala za to da ga usvoji Vlada Republike Hrvatske. U Hrvatskoj je kao predavačica na odsjecima za psihologiju pokrenula kolegije Psihologija seksualnosti (Hrvatski studiji, Odsjek za psihologiju, 2001. – 2017.; Filozofski fakultet u Osijeku, Odsjek za psihologiju, 2006. – 2013.) i Psihologija roda i spola. U Centru za ženske studije godinama je vodila kolegije o nasilju nad ženama (2001. – 2019.). Suosnivačica je Sekcije za psihologiju seksualnosti i psihologiju roda te njezina pročelnica (2006. – 2016.).

Kao istraživačica sudjelovala je u brojnim nacionalnim i međunarodnim istraživanjima, uključujući i nekoliko istraživanja za Europski institut za rodnu ravnopravnost, u svojstvu neovisne stručnjakinje za Hrvatsku. Suosnivačica je i članica Upravnog odbora Europske ženske mreže protiv seksualnog nasilja. Objavila je brojne knjige, priručnike i stručne radove. Za svoj rad dobila je važna priznanja.

NAZIV IZLAGANJA: SEKSUALNO NASILJE NAD I MEĐU DJECOM I MLADIMA

Prema podacima Vijeća Europe **JEDNO OD PETERO DJECE** preživi određeni oblik seksualnog nasilja. Djeca su izložena seksualnom zlostavljanju u svom domu, školi, na sportskim aktivnostima, u javnim prostorima. Najčešći počinitelji odrasle su osobe bliske i/ili poznate djetetu kao što su roditelji, rođaci, obiteljski prijatelji, učitelji, nastavnici, treneri, a počinitelji mogu biti i druga djeca i mladi. Izloženost seksualnom nasilju u djetinjstvu povećava ranjivost za brojne psihološke i tjelesne probleme, uključujući i samoubojstvo. Većina djece i mladih kao i odraslih osoba koje su preživjele seksualno nasilje nikome neće povjeriti svoje iskustvo. Šutnja o preživljenom ili odgođeno povjeravanje dovode do visoke razine psihološkog distresa i otvaraju vrata drugim psihološkim problemima. Prema povratnim informacijama s naših edukacija, sve navedeno gotovo je općepoznato.

Kako je onda još uvijek moguće da nemamo sustavne programe prevencije seksualnog nasilja od najranije dobi? Kako je moguće da najveći broj osoba koji će posvetiti život radu s djecom nisu dobile mogućnost sustavne edukacije o ovom problemu da bi znale pružiti pomoć i podršku? Zašto sustav prijave i procesuiranja seksualnog nasilja nad djecom i mladima nije prilagođen njihovim razvojnim kapacitetima i mogućnostima? Zašto kao društvo još uvijek okrećemo glavu od problema?

Vratimo se na početak. Na svakog od nas osobno. Ako je jedno od petero djece preživjelo neki oblik seksualnog nasilja, razmislite koliko je djece s kojima ste radili ili koje poznajete imalo mogućnost i dovoljno povjerenja povjeriti Vam se.

Nasilje nad djecom može se spriječiti. Prevencija i odgovor na nasilje zahtijevaju zajedničke i sustavne napore na svim razinama: osobnoj, u odnosima, u zajednici i društvu u cjelini. Samo posvećenim i usmjerenim radom i suradnjom možemo zajedno napraviti promjenu.

JOHANNA NELLES gotovo 15 godina radi na području prevencije i borbe protiv nasilja nad ženama u Vijeću Europe. Radila je na razvoju Istanbulske konvencije od njezina prvog nacrtu pa sve do stupanja na snagu. Kao izvršna tajnica Istanbulske konvencije vodi Odsjek za nasilje nad ženama i Tajništvo nadzornog mehanizma Istanbulske konvencije koje se sastoji od neovisne skupine stručnjaka/stručnjakinja (GREVIO) i Odbora stranaka Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

NAZIV IZLAGANJA: ISTANBULSKA KONVENCIJA I KAKO ŠTITI ŽENE I DJEVOJKE OD SEKSUALNOG NASILJA

Istanbulska konvencija utvrđuje niz mjera koje države članice trebaju poduzeti u cilju suzbijanja i borbe protiv seksualnog nasilja nad ženama i djevojkama. Mjere uključuju različite preventivne aktivnosti poput bavljenja štetnim stereotipima i stavovima šire javnosti, rad s mladima tijekom edukacijskih aktivnosti i druge mjere primarne prevencije. Istanbulska konvencija također predviđa širok spektar usluga za žrtve radi osiguravanja medicinske i psihološke pomoći ženama i djevojkama, posebno u centrima za žrtve seksualnog nasilja te pohranom forenzičkih dokaza u slučaju da osobe žele prijaviti nasilje. Ostali dijelovi Istanbulske konvencije usmjereni su na poboljšanje istražnog i kaznenog postupka te na primjereno kažnjavanje počinitelja seksualnog nasilja.

Sve navedeno treba predstavljati cjelovit pristup i temeljiti se na nizu sveobuhvatnih politika koje su nastale kao odgovor na problematiku seksualnog nasilja.

Ova prezentacija objasniti će prirodu navedenih ugovornih obveza i dati primjere njihove provedbe u državama članicama koje je već ocijenila skupina stručnjaka Vijeća Europe za akciju protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (GREVIO).

ANTJE ROTHEMUND voditeljica je Odjela za mlade u Glavnoj upravi za demokraciju Vijeća Europe od 2014. godine. Od 2011. do 2014. godine bila je voditeljica Ureda Vijeća Europe u Beogradu, Srbija. Antje je pedagoginja specijalizirana za rad s mladima, obrazovanje odraslih i obrazovanje o ljudskim pravima. Radi na razvoju standarda za rad s mladima, razvoju politika za mlade te na području razvoja obrazovnih modula, treninga i metodologije rada u neformalnim obrazovnim okruženjima. Prije pridruživanja Vijeću Europe 1991. godine, Antje je bila aktivna u nevladinom sektoru na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

NASLOV IZLAGANJA: PODIZANJE SVIJESTI O SEKSUALNOM NASILJU KROZ OBRAZOVANJE O LJUDSKIM PRAVIMA I NEFORMALNO OBRAZOVANJE S DJECOM I MLADIMA

Prava svih ljudi koji žive u zemlji članici Vijeća Europe zaštićena su zahvaljujući Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Konvencija 2020. godine slavi svoju 70. godišnjicu i još uvijek svakodnevno mijenja život Europljana. Uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima dogovoreno je više od 200 međunarodnih ugovora unutar Vijeća Europe od kojih su dva revolucionarna u borbi protiv nasilja u obitelji, seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja: Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja odnosno Lanzarotska konvencija i Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji odnosno Istanbulska konvencija.

Ipak, ljudska prava i temeljne slobode ne mogu se braniti samo zakonskim mjerama. Najbolje ih se poštuje i štiti kada ih svi mi razumijemo, dijelimo i branimo te kada svojim postupcima pokazujemo poštovanje ljudskog dostojanstva osobe. Osim formalnog obrazovanja u školi i na sveučilištima, sustav neformalnog obrazovanja glavni je pokretač promicanja ljudskih prava te aktivnog sudjelovanja građanki i građana. Obrazovanje o ljudskim pravima s djecom i za djecu tijekom njihova slobodnog vremena, npr. aktivnostima civilnoga društva, vrlo je učinkovit i štoviše održiv način koji doprinosi osvješćavanju djece i mladih o svojim i tuđim pravima te ih potiče na zalaganje za sebe i druge. Povelja Vijeća Europe o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava (Council of Europe Charter for Education to Democratic Citizenship and Human Rights Education) važna je referencija za obrazovne institucije, odnosno za njihov aktivan rad na prevenciji kršenja ljudskih prava. Standardi i resursi koje je razvio Odjel za mlade Vijeća Europe najcjelovitiji su alat u omogućavanju pristupačnosti i razumijevanju ljudskih prava i to ne samo za djecu, mlade i obrazovne stručnjakinje i stručnjake. Priručnici „Compass“ i „Compassito“ dva su važna sredstva u ovom pogledu koji se široko upotrebljavaju u Europi, a i šire.

DUŠICA POPADIĆ od 1994. godine kad je osnovan Incest Trauma Centar – Beograd radi s adolescentima/ adolescenticama i odraslim osobama koje su preživjele seksualno zlostavljanje u djetinjstvu i odrasloj dobi, kao i s osobama koje su im podrška. Certificirana je supervizorica te je certificirana i akreditirana trenerica u području zaštite djece (National Society for the Prevention of Cruelty to Children – NSPCC, UK). Suautorica je i supervizorica prve Nacionalne studije o društvenom problemu seksualnog zlostavljanja djece u Republici Srbiji, suautorica Strategije u obrazovanju za sprečavanje seksualnog zlostavljanja djece u Republici Srbiji i Obrazovnog paketa za osnovne i srednje škole za učenje o temi seksualnog nasilja nad djecom.

NAZIV IZLAGANJA: SEKSUALNO NASILJE NAD DJECOM I MLADIMA U OBITELJI

Podatci kod nas i u svijetu pokazuju da je najnesigurnije mjesto za djecu vlastiti dom jer se seksualno nasilje djeci najčešće događa unutar obitelji. Koliko god nam ova činjenica uzrokovala šok i nevjericu i potaknula niz predrasuda, važno je izbjeći da svojim reakcijama paraliziramo svaku našu akciju. Vrijednosni sustav unutar uže i šire obitelji u kojoj se događa seksualno zlostavljanje djeteta, ali i vrijednosni sustav njihova okruženja i stručne javnosti na koju nailaze, ključno utječu na to postajemo li aktivni dio rješenja zaustavljanjem seksualnog nasilja u najboljem interesu djeteta ili postajemo dio problema kao aktivni suučesnici i, među kojima su i tihi promatrači seksualnog zločina. Svakome od nas moglo se dogoditi seksualno nasilje i možemo se zapitati je li nam danas intervencija jednaka onoj koju bismo željeli sebi da smo se našli u položaju osobe koja je preživjela seksualno nasilje?

Ne postoji „formula“ za prepoznavanje situacije seksualnog nasilja, ali smo u punoj mjeri odgovorni da trebamo naučiti: 1. „neklasično dijagnosticiranje“ koje uključuje dva čimbenika – znakove upozorenja i dinamiku obitelji; 2. prepoznati da smo postali dio problema zbog svojih internaliziranih stavova koji ne prate najbolji interes djeteta i/ili smo prepuni negativnih stavova prema ženama, a koje u ovoj situaciji upoznajemo u ulozi majki; 3. povući se kad nemamo nužna znanja i/ili stavove i na svoje mjesto pozvati kolegicu ili kolegu koji će pravilno sagledati ranjivost djeteta i svojim postupanjem neće ići na ruku ili ruku pod ruku s počiniteljem. Poznavanje seksualne traume znači da smo pomagačice i pomagači koji u svoju intervenciju integriraju razumijevanje društvenog konteksta. Praksa pokazuje da je najjednostavnije nadoknaditi nedostajuća znanja o temi seksualnog nasilja. Mnogo je teže: 1. ispraviti vlastite stavove u ovoj temi koji nanose štetu djetetu i majci kao najčešće nenasilnom roditelju kojoj smo odgovorni da je ohrabrimo i često pričekamo da ojača najprije svoj kapacitet kako bi zatim bila pravilan oslonac djetetu; 2. ostvariti konstruktivnu i učinkovitu međuinstitucionalnu i međusektorsku komunikaciju.

HELENCA PIRNAT DRAGIČEVIĆ, dipl. iur., pravobraniteljica za djecu Republike Hrvatske

Na funkciju pravobraniteljice za djecu imenovana je 17. studenoga 2017. godine. Kao pravobraniteljica aktivno sudjeluje u radu Europske mreže pravobranitelja za djecu (ENOC) i Mreže pravobranitelja za djecu JI Europe (CRONSE). Uz svoj redovni rad aktivno sudjeluje i u radu Europske komisije povezanom s donošenjem nove Europske strategije za prava djece i surađuje s brojnim nacionalnim i stranim stručnjacima/ stručnjakinjama koji rade na zaštiti i promicanju prava djece. Napisala je nekoliko radova od kojih se izdvaja članak o djeci migrantima u praksi ESLJP-a te održala veći broj izlaganja na međunarodnim i nacionalnim konferencijama i savjetovanjima povezanim s primjenom odredaba Konvencije o pravima djece i pravima djece u različitim područjima njihova života.

Svoju cjelokupnu profesionalnu karijeru prethodno je gradila u pravosuđu. Radila je u Državnom odvjetništvu na svim instancijama sve do mjesta savjetnice Glavnoga državnog odvjetnika, radeći u različitim područjima kaznenog prava s posebnim fokusom na problematiku kaznenih djela koja su počinile maloljetne i mlađe punoljetne osobe te na predmetima kaznenopravne zaštite u kojima su djeca bila žrtve/ svjedoci. Veliki dio predmeta na kojima je radila uključivao je seksualne prekršaje te zlostavljanje i zanemarivanje djece. Područje njezina užeg interesa, u vrijeme rada u državnom odvjetništvu, uključivalo je primjenu restorativne pravde i izvansudske nagodbe kao načina razrješavanja sukoba djece. O navedenoj temi napisala je i objavila nekoliko radova te je sudjelovala u nizu međunarodnih događaja.

Kao stručnjakinja u području maloljetničkoga kaznenog pravosuđa sudjelovala je u razvoju edukacijskih materijala i implementaciji profesionalne izobrazbe i radionica za sudce, sutkinje i državne odvjetnike/odvjetnice za djecu i mlade. Sudjelovala je na Pravosudnoj akademiji kao edukatorica sudaca, sutkinja i državnih odvjetnika/odvjetnica te policijskih službenika/ službenica na temu postupanja, pristupa i suđenja maloljetnim počiniteljima/počiniteljicama kaznenih djela. Sudjelovala je i na UNICEF-ovim edukacijama kao predavačica o temama izvansudske nagodbe i saslušanja djece žrtava ili svjedoka u kaznenim postupcima.

NAZIV IZLAGANJA: ŠTO SE MOŽE UČINITI - PREDNOST I UTJECAJ UVOĐENJA PROGRAMA PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA NA DJECU I MLADE

Podatci Vijeća Europe pokazuju da je svako peto dijete žrtva seksualnog zlostavljanja, svaka četvrta djevojčica i svaki šesti dječak, a istraživanja u Hrvatskoj nažalost također govore u prilog ovim statistikama. Istraživanja dosljedno i neprestano pokazuju da se razotkrije tek 8 % slučajeva zlostavljanja dječaka i 18 % djevojčica, s time da od zlostavljanja do razotkrivanja prosječno prođe čak od 10 do 16 godina, a šutnja zlostavljane djece traje od mjesec dana do čak 56 godina. Ovi podatci govore nam da se djeca ne povjeravaju odraslima i da ćemo u prosjeku saznati za tek jedno od desetero zlostavljane djece. S obzirom na to da su u gotovo 90 % slučajeva zlostavljači upravo osobe iz djetetove obitelji i poznate okoline, djeca i mladi ne povjeravaju se zbog straha da im se neće vjerovati, da će ih drugi osuđivati i misliti da su upravo oni krivi ili barem djelomično odgovorni, boje se socijalne isključenosti i stigme, gubitka anonimnosti, nesigurnosti i straha od gubitka kontrole nad sudskim procesom. Ako je zlostavljač osoba iz obitelji, djeca se boje gubitka obitelji odnosno prijetnji zbog uništavanja obiteljske dinamike. Djeca šute jer strahuju od zlostavljača, boje se jer su povezana sa zlostavljačem, o zlostavljanju ne govore jer osjećaju sram, krivnju i neku vrstu odgovornosti.

Posljedice seksualnog zlostavljanja duboke su i teške za svako dijete ili mladu osobu, no uvelike ovise o dobi i razvojnom statusu u trenutku zlostavljanja, o vrsti, učestalosti, trajanju i težini zlostavljanja kao i o odnosu djeteta i počinitelja, a zadatak je i odgovornost društva u cjelini osigurati im nužnu podršku i pomoć te zaustaviti zlostavljajuće ponašanje na štetu djeteta.

Primjerenim pristupom, informacijom u skladu s dobi djece te edukacijom djece i stručnjaka/stručnjakinja povećavamo vjerojatnost povjeravanja djece i mladih čime u prvom redu zaustavljamo zlostavljanje te im dajemo već nužnu i potrebnu pomoć i zaštitu.

Vrlo su važni stručni preventivni programi kojima se djecu podučava o tome da je njihovo tijelo samo njihovo, da ne trebaju nikome dopustiti bilo kakve neprimjerene dodire ili ponašanja, kako reći NE... Tako možemo utjecati na smanjenje velikog broja seksualno zlostavljane djece, kao i potaknuti djecu da se povjere ako su izloženi seksualno zlostavljajućim ponašanjima ili zlostavljanju.

Svakodnevno se suočavamo s problemom rastućeg broja različitih oblika zlostavljanja mladih putem interneta i društvenih mreža, od objavljivanja fotografija i drugih sadržaja bez pristanka snimljene osobe, objave uznemirujućih ili nasilnih sadržaja, preko poruka seksualnog sadržaja do seksualnog iskorištavanja. Osvještavanje djece o rizicima komunikacije s nepoznatim osobama i razmjene intimnih sadržaja putem društvenih mreža i mobitela najučinkovitija je prevencija od virtualnog zlostavljanja i iskorištavanja.

ZAFFIRA SHAH nezavisna je trenerica i konzultantica za zaštitu djece. Zaffira je kvalificirana socijalna radnica i ima nekoliko godina iskustva u sustavu socijalne skrbi. Zaffira je posljednjih 20 godina bila zaposlena u britanskom Nacionalnom udruženju za prevenciju o krutnosti nad djecom (NSPCC) gdje je radila na pružanju podrške stručnjacima i stručnjakinjama u njihovu radu sa zlostavljanom djecom, kao i na području zaštite samih organizacija koje se bave ovom tematikom.

Zaffira i danas predano radi na temi seksualnog nasilja nad ženama i djecom.

NAZIV IZLAGANJA: MOŽE LI SNEP POMOĆI DJECI I MLADIMA ZA KOJE JE MOGUĆE DA SU DOŽIVJELI SEKSUALNO NASILJE?

Tijekom 70-ih godina prošlog stoljeća zagovornici i zagovornice prava djece te predstavnici i predstavnice feminističkih grupa doprinijeli su osvještavanju problema seksualnog nasilja i u javnosti i u strukama koje rade s djecom. Svijest je s godinama rasla, ali djeci je i dalje nevjerojatno teško progovoriti o zlostavljanju.

SNEP daje djeci potrebne alate i uči ih kako se mogu zaštititi. Jednako je važno pitanje možemo li pomoći djeci da progovore o zlostavljanju te dobiju potvrdu i pomoć koja im je potrebna.

Zaffira će na temelju vlastita iskustva izravnog rada s djecom i obrazovnim sustavima govoriti o uvjetima koji moraju biti osigurani kako bi se mogla pružiti pomoć i podrška osobama koje su preživjele seksualno nasilje, o porukama koje proizlaze iz procjene učinkovitosti SNEP-a i o nedavnim promjenama kurikula u školama Velike Britanije koje mogu pomoći žrtvama seksualnog zlostavljanja.

ANTONIJA HOJT ILIĆ diplomirala je socijalnu pedagogiju na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kao voditeljica edukacijskih programa u Ženskoj sobi (2010. – 2020.) razvila je i održala brojne treninge, radionice i predavanja o seksualnom nasilju i rodnoj ravnopravnosti namijenjene različitim ciljnim skupinama (djeci i mladima, roditeljima, stručnim suradnicima i suradnicama, predstavnicima i predstavnicama organizacija civilnog društva, institucija i tijela te široj javnosti). Aktivno je radila na razvoju i provedbi više od 150 projekata iz područja seksualnog nasilja, provedbi javnih kampanja te istraživanjima Ženske sobe. Autorica je tekstova u nekoliko brošura i priručnika poput „Prevenција seksualnog nasilja nad i među djecom i mladima“ čija je tehnička urednica, a koji je Ženska soba objavila 2020. godine. Sudjelovala je u radnoj skupini za razvoj programa prevencije seksualnog nasilja (SNEP) te radnoj skupini koja je tijekom 2020. razvila „Preporuke za rad sa ženama i djecom žrtvama nasilja u vrijeme pandemije COVID-19“. Dobitnica je godišnje nagrade Grada Zagreba „Volonterski Oskar“ za volonterku godine 2010., a 2019. – 2020. bila je članica Tima Grada Zagreba za borbu i sprečavanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Nепrestano se profesionalno usavršava te je završila edukaciju za trenericu protiv seksualnog nasilja u okviru Europske ženske mreže protiv seksualnog nasilja.

Trenutačno radi na Hrabrom telefonu kao voditeljica Društvenog centra Borovje čiji je cilj prevencija neprihvatljivog ponašanja djece i mladih te podizanje kvalitete života u lokalnoj zajednici.

NAZIV IZLAGANJA: ŠTO JE SNEP?

Kada govorimo o prevenciji seksualnog nasilja ključan je razvoj vještina od najranije dobi koje će djeci i mladima omogućiti usvajanje pozitivnih stavova o seksualnosti i zdravim partnerskim odnosima te prepoznavanje različitih oblika nasilja. Također je potrebno mladima osigurati prostor u kojemu će biti spremni zatražiti pomoć i podršku ako doživljavaju seksualno nasilje ili neki drugi oblik nasilja. Velik broj javnih politika, dokumenata, strategija i protokola u Hrvatskoj ističe i naglašava važnost programa prevencije seksualnog nasilja nad i/ili među djecom i mladima te se upravo u ovom segmentu očituje uloga i važnost sustavne provedbe SNEP programa („Seksualno nasilje – edukacijski i prevencijski program“) u svim srednjim školama u Hrvatskoj.

SNEP program – program prevencije seksualnog nasilja za srednje škole razvijen je u okviru istoimenog projekta Ženske sobe koji se provodi od 2018. godine, a predstavlja iskorak u prevenciji seksualnog nasilja kao jedini evaluirani i verificirani program za srednje škole u Hrvatskoj koji se specifično bavi temom seksualnog nasilja.

Cilj je izlaganja predstaviti proces razvoja SNEP programa kao i sam sadržaj, provedbu, rezultate evaluacije učinka njegove primjene u 31 školi diljem Hrvatske kao i planove za nastavak rada na razvoju programa prevencije seksualnog nasilja.

IZV. PROF., DR. SC. SILVIJA RUČEVIĆ, rođena je 1978. godine u Osijeku. Nakon završetka studija radila je kao stručna suradnica psihologinja u Domu za odgoj djece i mladeži Osijek. Od ožujka 2005. godine zaposlena je na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Osijek. Voditeljica je niza znanstvenih i stručnih projekata poput projekata „Problemi u ponašanju djece školske dobi: Uloga izvršnih funkcija, individualnih, obiteljskih i genetskih čimbenika (ECLAT)“ koji financira Hrvatska zaklada za znanost i Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, te projekta „Kognitivna otpornost djece u riziku od siromaštva u istočnoj Slavoniji“ koji financira Zaklada Adris. Objavila je niz radova te aktivno sudjelovala na više domaćih i međunarodnih konferencija. Volontira i surađuje s različitim udrugama poput Volonterskog centra Osijek, Udruge „Ne-ovisnost“, Ženske sobe – Centra za seksualna prava te Ženske udruge „Izvor“.

NAZIV IZLAGANJA: REZULTATI I PROCJENA UČINKA SNEP PROGRAMA

Izlaganje će biti usmjereno na postupak provedbe evaluacije učinka u kojoj je sudjelovalo 1819 mladih osoba iz 31 škole (strukovnih škola i gimnazija). Procjena početnog stanja provedena je prije provedbe radionica, dok je evaluacija učinka provedena u dvije vremenske točke, odnosno nakon sedam dana i nakon mjesec dana od provedenih radionica. S obzirom na ciljeve projekta kao i prethodna istraživanja u području seksualnog nasilja, za mjere učinka odabrani su znanje o temi projekta, održavanje mitova o seksualnom nasilju te empatija prema osobama koje su doživjele neki oblik seksualnog nasilja. Neki od dodatno ispitanih čimbenika, a koji bi mogli biti povezani s učinkom pojedinih radionica, jesu i teme radionica te rodne razlike.

Unatoč tomu što je tema prevencije različitih pojava oblika nasilja dio školskog kurikula, svaki treći učenik/učenica dosad nije aktivno uključen u neki oblik prevencije. Ovi su rezultati zabrinjavajući s obzirom na to da mladi često nisu svjesni da je ono što čine također oblik seksualnog nasilja. Osim toga, trećina učenika/učenica doživjela je neki oblik seksualnog nasilja od drugih osoba, međutim više od pola njih to nije nikome prijavilo. Ako jesu, najčešće su se povjeravali prijateljima/prijateljicama, a ne drugim odraslim (stručnim) osobama ili institucijama. Pri tome, trećina učenika/učenica nije se mogla sjetiti institucija (čak ni policije) kojima bi se mogli javiti u slučaju da oni ili netko njima blizak doživi neki oblik seksualnog nasilja nakon mjesec dana. Općenito su nakon jednog tjedna i nakon mjesec dana porasli znanje i empatija, dok se smanjilo održavanje mitova o osobama koje su doživjele seksualno nasilje, bez obzira na temu radionica. No, nakon mjesec dana utvrđeno je jače održavanje pojedinih mitova, kako u djevojaka tako i u mladića, te bi svakako u nastavku ostvarivanja preventivnog programa trebalo povesti o tome računa.

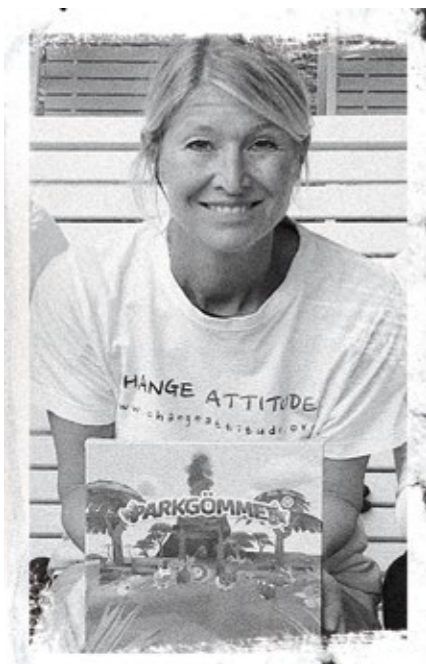

NADA GRUJIĆ TOMAS (DESNO NA SLICI) završila je Pedagoški fakultet na Sveučilištu J. J. Strossmayera u Osijeku i dobila zvanje prof. pedagogije. Više od dvadeset godina radi kao stručna suradnica pedagoginja u Medicinskoj školi Osijek. Petnaest godina radila je i u nastavi kao profesorica pedagogije u zanimanju medicinske sestre/tehničara. U radu je kao stručna suradnica napredovala u zvanje stručne suradnice savjetnice. Voditeljica je Županijskoga stručnog vijeća stručnih suradnika pedagoga Osječko-baranjske županije. Tijekom vremena educirala se o različitim temama i područjima, surađujući s različitim nevladinim udrugama i ministarstvima. Jedno od temeljnih dodatnih usavršavanja edukacija je iz realitetne terapije kojom je oblikovala svoje savjetničke vještine. Također se obrazovala o području nasilja u adolescentskim vezama, medijaciji, mentalnom zdravlju adolescenata, sistemskom pristupu obitelji, volontiranju u školi itd. Sudjelovala je u projektima s nevladinim udrugama i prekograničnim školama.

MIRNA ILAKOVAC (LIJEVO NA SLICI) završila je Studij psihologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Radi kao stručna suradnica psihologinja u Medicinskoj školi Osijek od 2014. godine. Tijekom dosadašnjeg rada u školi usavršavala se u području brige za mentalno zdravlje mladih, medijaciji, prevenciji nepoželjnih ponašanja te je sudjelovala u različitim istraživanjima za unaprjeđenje rada škole. Završila je drugi stupanj edukacije iz kognitivno-bihevioralnih tretmana. Voditeljica je Županijskoga stručnog vijeća stručnih suradnika psihologa u srednjim školama i nastavnika psihologije za Osječko-baranjsku, Vukovarsko-srijemsku i Brodsko-posavsku županiju. Sudjelovala je u provedbi nekoliko projekata, a koordinatorica je i školskog Erasmus+ projekta.

NAZIV IZLAGANJA: ISKUSTVA U PROVEDBI SNEP PROGRAMA

Medicinska škola Osijek otpočeta je uključena u provedbu programa „Seksualno nasilje – edukacijski i preventivni programi“ kao jedna od partnerskih škola. Sudjelovali smo u fokus- grupama srednjoškolaca/ srednjoškolki, razvoju, implementaciji i evaluaciji radionica te svim edukacijama koje su ostvarene projektom. Edukacije su nam proširile stručna znanja i osnažile nas u razumijevanju naše odgovornosti procesa zaštite djece i potaknule nas na djelovanje. Isto tako, projektom smo dobili tehničku podršku za provedbu radionica što nam je uvelike olakšalo rad. Osjetljivost teme i njezina prisutnost u nastavi nameće pitanja oko primjenjivosti u školi i tome koliki je naš utjecaj ovim radionicama. Učenici i učenice su kao i odrasle osobe, što više o nečemu razgovaraju, propituju ili raspravljaju, stvari postaju jasnije i time prihvatljivije pa onda prelaze u uvjerenja. Naši su učenici i učenice pokazali spremnost na razgovor o temi i iznošenje stavova pred vršnjacima i vršnjakinjama te profesorima i profesoricama. Voditelji/voditeljice moraju imati izraženu asertivnu komunikaciju, ali i moći jasno izraziti stavove neodobravanja bez prekidanja izražavanja učeničkih mišljenja. Nakon provedenih radionica bilo je izraženo zadovoljstvo i učenika i učenice te voditeljica. Sadržaj radionica izrazito je studiozno osmišljen jer se temelji na činjenicama, iskustvenim doživljajima i uputama o mogućnostima zaštite. Video uradci poticali su izražavanje empatije jednako kao i čitane priče. Aktivnosti koje traže i tjelesni angažman donijele su puno više izražavanja mišljenja i rasprave. U većini razreda dečki su bili šutljiviji – osjećali su se kao dio onih koji su prouzročili zlostavljanje, no i kod djevojaka i kod mladića do izražaja je dolazilo okrivljavanje žrtve, odnosno mišljenje da je žrtvino ponašanje uzrokovalo ili potaknulo nasilje. Upravo ti stavovi mladih najvažnije su područje za rad i promjenu što se dogodilo tijekom radionica – najčešća poruka koju su učenici i učenice isticali da će zapamtiti jest „žrtva nikada nije kriva.“ Nekoliko prijava seksualnog nasilja i uznemiravanja koje su se u školi dogodile nakon radionica možemo povezati s provedbom istih jer su se djevojke osnažile prepoznati, imenovati i progovoriti o događajima koji su ih stavili u položaj žrtve. U takvim iskustvima vidljiva je prava vrijednost ovog programa, ali i znatno područje za preventivne aktivnosti.

JOANNA LUNDQUIST odvjetnica je za dječja prava. Posljednjih dvadeset godina Joanna radi na zaštiti dječjih prava kada je riječ o komercijalnom seksualnom iskorištavanju djece u Švedskoj i inozemstvu, npr. u ECPAT-u. Joanna je od 2015. godine predsjednica organizacije Change Attitude, švedske kulturne zaklade koja djeluje globalno i koja korištenjem moći kulture radi na području suzbijanja seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja.

NAZIV IZLAGANJA: METODA PREVENCIJE ZA ŠKOLE - „SKRIVENO U PARKU“ JEDINSTVENA IGRA UČENJA O SUZBIJANJU SEKSUALNOG MAMLJENJA DJECE UTEMELJENA NA ISTRAŽIVANJIMA

Joanna Lundquist iz švedske organizacije Change Attitude govorit će o jedinstvenoj svjetskoj, švedskoj igri učenja koja se temelji na istraživanju – „Skriveno u parku“. Cilj je igre osvijestiti rizike online kontakata s naglaskom na seksualno mamljenje, a namijenjena je djeci od 8 do 10 godina starosti. Zahvaljujući švedskoj Poštanskoj zakladi i Svjetskoj zakladi za djetinjstvo, igra je besplatno distribuirana u 4000 švedskih škola, zajedno s predavanjima i uputama za upotrebu. Igru je pokrenuo Change Attitude, a izrađena je u suradnji sa Sveučilištem u Skövdeu. „Skriveno u parku“ kombinacija je klasične društvene igre i mobilne igre s AR tehnologijom. Igra pruža iskustvo izbora, prikazuje potencijalne negativne posljedice online komunikacije s naglaskom na seksualno mamljenje i prilagođena je razvojnoj dobi djece te im omogućuje da shvate uzročno-posljedične veze.

Change Attitude švedska je inovativna kulturna zaklada koja djeluje globalno, s vizijom zaustavljanja seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja o čemu više možete pročitati na poveznici www.changeattitude.org

ĐURO GAVRAN (1982., Bjelovar) magistrirao je Filmsku i TV režiju (smjer Dokumentarni film) na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu te Dizajn na Grafičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Autor je desetak dokumentarnih filmova i dva eksperimentalna filma. Film „Presuda“ premijerno je prikazan na filmskom festivalu u Rotterdamu nakon čega je prikazan na tridesetak domaćih i svjetskih festivala gdje je osvojio niz nagrada (Sarajevo Film Festival, ZagrebDox...). Posljednji film „4,7“ osvojio je Veliki pečat u regionalnoj konkurenciji na ZagrebDoxu 2016. godine, a film „Vijesti iz Laayouna“ osvojio je posebno priznanje na svjetskom festivalu ljudskih prava One World u Pragu. Đuro Gavran radi za HRT kao vanjski suradnik u dokumentarnom, dječjem i znanstvenom programu. Član je HZSU-a i HDFR-a.

NAZIV IZLAGANJA: UMJETNOST U FUNKCIJI PREVENCIJE SEKSUALNOG NASILJA

Mislim da film i umjetnost imaju snagu dati glas određenim temama koje su tabu našeg društva, ali samo rijetki dovode do stvarnih promjena. Kampanja koja prati izlazak filma prilika je da publika i čitatelji čuju neke osnovne činjenice o problemu seksualnog zlostavljanja djece kako bi reagirali na primjeren način ako se i oni nađu u situaciji da im se dijete ili odrasla osoba povjere.

Maturanti i maturantice ciljna su publika distribucije filma. Želja mi je potaknuti ih na to da prijave svoj razred na besplatnu online projekciju filma putem mrežne stranice www.jednaodnas.com. Nakon gledanja filma imat će mogućnost razgovora sa mnom kao autorom filma i stručnom osobom iz područja prevencije seksualnog nasilja. Mi ćemo u jednosatnoj Q&A sesiji odgovarati maturantima i maturanticama na sva njihova pitanja o filmu i temi. Također je u planu napraviti e-priručnik za djecu i njihove roditelje kako bi lakše razgovarali o nekim osnovnim stvarima ove tematike. Online distribucija filma počinje 20. 11. 2020. na Međunarodni dan dječjih prava.

Poveznica na najavu: <https://vimeo.com/pipser/jednaodnastrailer>.

DR. SC. LANA PETÖ KUJUNDŽIĆ sutkinja je za mladež s više od 35 godina radnog iskustva u sudskoj praksi Općinskog i Županijskog suda u Zagrebu, sutkinja Visokoga kaznenog suda RH i predsjednica Udruge sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i stručnjaka za djecu i mladež u Hrvatskoj. Kao predsjednica udruge organizirala je više od 50 javnih tribina, stručnih skupova za promicanje prava djece i ranjivih skupina te tri konferencije; vodi projekt „Stop program“ od 2012. do 2019. i uvodi restorativnu pravdu na području grada Zagreba za prekršajno postupanje djece. Dobila je Nagradu za sigurnost za „Stop program“ 2014. Sudjelovala je u izradi Zakona o sudovima za mladež, Zakona o izvršavanju kaznenih sankcija maloljetnicima, Zakona o pravobranitelju za djecu te izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i Zakona o sudovima za mladež. Povremena je predavačica na Pravnom fakultetu u Zagrebu, Osijeku, Splitu i Rijeci, Studiju za socijalni rad, Pravosudnoj akademiji, Hrvatskoj odvjetničkoj akademiji i Policijskoj akademiji.

Sudjeluje i predstavlja svoje radove na međunarodnim konferencijama i kongresima kriminologa/kriminologinja, viktimologa/viktimologinja, kaznenog i maloljetničkog prava te protiv zlostavljanja i zanemarivanja djece. Stručna je konzultantica Vijeća Europe, TAIEX-a, Europske komisije, Unicefa Crne Gore, Slovenije, BiH i Hrvatske, Ministarstva pravde Crne Gore, Ministarstva pravosuđa Hrvatske, Slovenije i BiH za maloljetničko pravo. Autorica je desetaka stručnih članaka i knjiga o pravima djece. Članica je etičkih povjerenstava Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba i Psihijatrijske bolnice za djecu Zagreb. Predsjednica je Županijskog tima za borbu i sprečavanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji grada Zagreba. Dobitnica je godišnje „Nagrade za promicanje prava djeteta“ Ministarstva socijalne politike i mladih 2014. godine. Doktorica je znanosti u području prava djece.

NAZIV IZLAGANJA: PREVENCIJA U PRAVNIM PROPISIMA I U SUDSKIM POSTUPCIMA

Konvencija o pravima djeteta koju je usvojio UN 1989. u velikom broju članaka navodi prevenciju koju trebaju provoditi obitelj u kojoj dijete raste, škola u koju polazi, zdravstvena ustanova koja mu je dostupna, zajednica u kojoj se dijete nalazi, javni mediji od televizije i radija do društvenih mreža, kao i vlade i upravna tijela koja propisuju politike za zaštitu djece. Neki su članci kao primjer navedeni uz obitelj, školu, zdravstvene ustanove, zajednicu, medije i politike države koji bi trebali provoditi prevenciju radi toga da dijete bude u potpunosti pripremljeno za samostalan život u društvu i odgojeno u duhu ideala koji su proglašeni u Povelji Ujedinjenih naroda – osobito u duhu mira, dostojanstva, snošljivosti, slobode, ravnopravnosti i solidarnosti.

Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, poznata i kao Lanzarotska konvencija iz 2007., potiče države da naprave programe ili mjere intervencije koje ciljaju na seksualne prijestupnike kako bi se spriječilo ponavljanje kaznenog djela nad djecom. Takve intervencije ne moraju obvezatno biti dijelom kaznenog sustava, ali mogu biti dio sustava zdravstva i socijalne zaštite. Lanzarotska konvencija zahtijeva od država da osiguraju pružanje informacija u formalnom i neformalnom okruženju, učeći djecu o rizicima seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja kao i o tome na koji način djeca mogu sebe zaštititi i zatražiti pomoć. Direktiva 2011/93/EU – o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije služi poboljšanju zaštite djece od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja. Da bi se taj cilj postigao, Direktivom se zemlje EU-a obvezuje na donošenje preventivnih mjera. Prema djeci u opasnosti i djeci koja su žrtve kaznenih djela trebamo se posebno obzirno ponašati i to:

- djeca u opasnosti označuju djecu izloženu riziku prema kojima se trebamo ponašati tako da umanjimo mogućnost da postanu počinitelji kaznenih djela ili žrtve drugih osoba koje ih mogu zlostavljati ili iskorištavati. Prevencija je vrlo važna za postupanje prema djeci.
- djecu kao žrtve/svjedoke treba zaštititi od daljnjeg zlostavljanja ili iskorištavanja odnosno omogućiti im pravo na iznošenje svojeg mišljenja, spriječiti sekundarnu viktimizaciju i dobiti iskaz u okruženju koje odgovara djeci.

DARKO TOT socijalni je pedagog, zaposlen u Ministarstvu znanosti i obrazovanja na poslovima načelnika Sektora za zajedničke poslove i programe.

NAZIV IZLAGANJA: INTERSEKTORSKA SURADNJA U PREVENCIJI SEKSUALNOG NASILJA U ŠKOLSKOM OKRUŽENJU

Odgojno-obrazovne ustanove (predškolske ustanove, osnovne i srednje škole) mjesta su na koja djeca i mladi dolaze iz različitih socioekonomskih i obiteljskih prilika te u njima provode velik dio svojega svakodnevnog života. U odgojno-obrazovnim ustanovama Republike Hrvatske svakoga dana u interakciji je oko 400 000 djece i mladih i možemo tvrditi da u odgojno-obrazovne ustanove svakoga dana ulazi oko 400 000 sudbina. Odgojno-obrazovne ustanove prepoznate su kao mjesta u kojima je potrebno provoditi različite vrste preventivnih aktivnosti uključujući i prevenciju svih oblika seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja. Intersektorska suradnja odgojno-obrazovnih ustanova, organizacija civilnoga društva, akademske zajednice i nositelja obrazovne politike polazište je za pripremu aktivnosti koje bi doprinosile i rezultirale odgovorima kako spriječiti i odgovoriti na situacije i izazove s kojima se susreću djeca i mladi. Cilj je preventivnih aktivnosti koje se provode u odgojno-obrazovnom okruženju osigurati da odgojno-obrazovne ustanove (p)ostanu mjesta nulte tolerancije na sve oblike nasilja i budu mjesta primjerene komunikacije gdje će djeca i mladi (p)ostati građani i građanke koji će poštovati svoje prijatelje/prijateljice, kolege/kolegice, bračne i životne partnere/partnerice. Nositelji obrazovne politike prepoznali su važnost i ulogu intersektorske suradnje i podržali inicijativu Ženske sobe i partnerskih organizacija u pripremi i provedbi projekta „Seksualno nasilje – edukacijski i preventivni program“ ponajprije jer doprinosi univerzalnoj prevenciji seksualnog nasilja u školskom okruženju tijekom rada na razvoju profesionalnih kompetencija učitelja i učiteljica, nastavnika i nastavnica, stručnih suradnika i suradnica povezanih s pripremom i provedbom preventivnih aktivnosti protiv seksualnog nasilja, rada s učenicima i učenicama i senzibilizaciji javnosti za važnost prevencije seksualnog nasilja.

ALMA ROVIS BRANDIĆ, mag. paed. soc., od 2015. godine zaposlena je u Agenciji za odgoj i obrazovanje na radnom mjestu više savjetnice za socijalne pedagoge, a zadužena je i za školske preventivne programe na nacionalnoj razini. Neposredno je radila u tretmanima s djecom i mladima s intenzivnim poremećajima u ponašanju te u osnovnim školama kao stručna suradnica. Niz godina vodila je Županijsko stručno vijeće socijalnih pedagoga i Županijsko stručno vijeće za preventivne programe, a do dolaska u Agenciju za odgoj i obrazovanje bila je voditeljica školske sekcije u Hrvatskoj udruzi socijalnih pedagoga. Bila je mentorica brojnim studentima i studenticama te im je mnogo puta predavala socijalnu pedagogiju kao gošća. Na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu predaje kolegij Rane socijalnopedagoške intervencije. Zadnja dva desetljeća redovito vodi edukacije za djelatnike i djelatnice koji se bave odgojem. U više mandata bila je članica povjerenstava za procjenu projekata organizacija civilnog društva pri Ministarstvu znanosti i obrazovanja te Gradskog ureda za obrazovanje. Suautorica je „Priručnika za zdravstveni odgoj“ (modul prevencija ovisnosti), publikacije „Komunikacija odgaja, odgoj komunicira“ te knjige „Socijalnopedagoški mozaik – Razvoj modela potpore učenicima s problemima u ponašanju“. Stekla je međunarodni certifikat majstorice neurolingvističkog programiranja (NLP master). Odabrana je za prvu predsjednicu Hrvatske komore socijalnih pedagoga.

NAZIV IZLAGANJA: ULOGA I AKTIVNOSTI AGENCIJE ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE U PROMICANJU UVOĐENJA PREVENTIVNIH PROGRAMA SMANJENJA NASILJA, UKLJUČUJUĆI SEKSUALNO NASILJE

Tijekom izlaganja bit će predstavljena uloga Agencije za odgoj i obrazovanje u promicanju uvođenja preventivnih programa i dan prikaz postojećih preventivnih programa u odgojno-obrazovnim ustanovama na univerzalnoj i selektivnoj razini prevencije. Nadalje, bit će dan osvrt na uočene potrebe za sustavnim radom te slijedom njih prikazan plan implementacije programa smanjenja nasilja, uključujući seksualno nasilje, u sve osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

Funded by the European Union's
Rights, Equality and Citizenship
Programme (2014-2020)

ženska soba
women's room

British Embassy
Zagreb

**EU PROJEKT „SEKSUALNO NASILJE - EDUKACIJSKI I PREVENCIJSKI PROGRAM“
NO. REC-AG-2017/REC-RDAP-GBV-AG-2017**